



ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ  
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 10.5.2017.

ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОЖИ
13/1	882	17

## ИЗВЈЕШТАЈ

*о оцјени подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације*

### I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовао комисију: Наставно-научно вијеће Економског факултета

Датум именовања комисије: 03.04.2017. године

Број одлуке: 13/3.600-VI-10/17

Састав комисије:

- |                                                                                |                        |                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| 1. Проф. др Горан Поповић<br>Презиме и име                                     | редовни проф.<br>Звање | Међународна економија<br>Научно поље и ужа научна област        |
| Економски факултет Универзитета у Бањој Луци<br>Установа у којој је запослен-а |                        | предсједник<br>Функција у комисији                              |
| 2. Доц. др Славиша Ковачевић<br>Презиме и име                                  | доцент<br>Звање        | Економска политика<br>Научно поље и ужа научна област           |
| Економски факултет Универзитета у Бањој Луци<br>Установа у којој је запослен-а |                        | члан<br>Функција у комисији                                     |
| 3. Проф. др Радован Ковачевић<br>Презиме и име                                 | редовни проф.<br>Звање | Међународни економски односи<br>Научно поље и ужа научна област |
| Економски факултет Универзитета у Београду<br>Установа у којој је запослен-а   |                        | члан<br>Функција у комисији                                     |

## II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- Име, име једног родитеља, презиме: Драган (Новак) Петровић
- Датум рођења: 10.09.1981. Мјесто и држава рођења: Сански Мост: БиХ

### II.1 Основне студије

Година уписа: 2000. Година завршетка: 2008. Просјечна оцјена током студија: 7.5

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Пословна економија

Звање: дипломирани економиста

### II.2 Магистарске студије

Година уписа: 2008. Година завршетка: 2016. Просјечна оцјена током студија: 9.0

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Свјетска трговина и Европска унија

Звање: магистар економских наука

Научна област: Међународна економија

Наслов завршног рада: Услови конвергенције као фактор стабилности еврозоне

### II.3 Докторске студије

Година уписа:

Факултет/и: \_\_\_\_\_

Студијски програм: \_\_\_\_\_

Број ЕЦТС до сада остварених:  Просјечна оцјена током студија:

#### II.4 Приказ научних и стручних радова кандидата

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
1.	1. Лукић, З., Петровић, Д., Марељ, Р. (2016). Економска криза и макроекономски положај малих и средњих предузећа. Economics, број 7. стр.7-28.	Изворни научни рад
<p><i>Кратак опис садржине:</i>  Аутори у овом изворном научном раду истичу значај малих и средњих предузећа у Европској унији и приказују економску квантификацију малих и средњих предузећа у БиХ и РС. Кроз резиме овог рада аутори наглашавају да мала и средња предузећа уз велика чине оптималну цијелину. Овај приступ обезбјеђује дугорочно ефикасну привредну структуру.- у ЕУ, број запослених и додатна вриједност МСП-а расту до 2008. године, а после преноса кризе у ЕУ стагнирају. Већ 2010. додатна вриједност се опоравља, а број фирми и запосленост стагнирају. За БиХ, приходи МСП-а од 2008. до 2009. године биљеже пад, а после раст, док су инвестиције у константном паду до краја посматраног периода. Макроекономски показатељи не показују радикалне промјене трендова од 2008. до 2011. године. У том периоду ЕУ биљежи веће осцилације. Корелациона анализа за БиХ је показала везу БДП-а и индустријске производње са приходима МСП-а. Однос инвестиција и прихода МСП-а не указује на постојање корелације. Економска криза и нестабилност БиХ утичу на лошу економску ситуацију. БиХ недовољно користи еврофондове за развој МСП. Програм ЕУ за МСП и отварање радних мјеста није показао значајне резултате у БиХ и региону Балкана. Економска криза и нестабилност утичу на економску ситуацију у БиХ. Стимулисање отварања нових и ширење постојећих МСП-а је услов економског опоравка земље у вријеме криза и у периодима економског просперитета.</p>		
<p>Рад припада проблематици докторске дисертације:            ДА</p>		

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
1.	1. Ћурић, П., Петровић, Д., Марељ, Р. (2016). Европска монетарна интеграција као фактор развоја еуровалутног тржишта. Economics, број 7. стр.57-74.	Прегледни научни рад
<p><i>Кратак опис садржине:</i>  Аутори овог прегледног научног чланка констатују да је привредна повезаност европских земаља дјеловала у правцу стварање јединственог економског простора са заједничком монетарном политиком. Поред тога, битан екстерни фактор који је дјеловао у истом правцу било је укидање златног стандарда. Паралелно са наведеним процесима створени су услови за развој еуровалутног тржишта којем је погодновало финансијско интегрисање Европе, као и стварање јединствене европске валуте. У складу са овим привредним токовима се као посебно финансијско тржиште, од пресудне важности за развој међународног банкарства, афирмисало еуровалутно тржиште. Тиме је привредним субјектима омогућен приступ капиталу који представља трансфер међународне акумулације из земаља извозника на европско тржиште капитала, што је резултирало ефикаснијим финансирањем привреда земаља чланица. Захваљујући сличним привредним ефектима, наведени процеси европских монетарних интеграција су постали императив осталим државама из региона.</p>		
<p>Рад припада проблематици докторске дисертације:            ДА</p>		

Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

### III ПОДАЦИ О МЕНТОРУ/КОМЕНТОРА

Др Горан Поповић је редовни професор на ужој научној области Међународна економија. Магистрирао на Економском факултету у Загребу а докторирао на Економском факултету у Београду. На Економском факултету предаје Економију ЕУ, Макроекономију отворене привреде, Интеграцију и регионализацију свјетске привреде а на Универзитету у Бањој Луци Макроекономију, Просторну економију и Микроэкономију.

Књиге: Економија Европске уније (2016), Економија Европске уније: Макроекономски аспекти и заједничке политике (2009), Искуства ЕУ и САД у развоју неразвијених подручја-могућност примене модела руралног развоја ЕУ у РС (2007), и коаутор књига Теорија и пракса евроинтеграција (2014), Савремена рурална политика: паралеле ЕУ–РС и БиХ (2009) и Основи економије-учбеник за правнике (2010).

Објавио је близу 50 радова у домаћим и страним часописима укључујући репрезентативне и индексирани часописе.

Био је координатор или члан тима у изради више пројеката националног значаја и члан више уређивачких и научних одбора на научним скуповима.

Уредник је Аста економіса (водећи часопис прве категорије МНИТ РС).

Члан је уређивачког одбора часописа Economic World (David Publishing, New York, USA) и часописа Оикос.

Радови из области којој припада приједлог докторске дисертације:

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница
1.	<b>Goran Popović.</b> , INFLATION AND UNEMPLOYMENT: PHILLIPS REGULARITY IN THE EU, Sarajevo Business and Economics Review 30/2010, Ekonomski fakultet u Sarajevu, 2010. стр. 370-389. (ISSN 1986-5473).
2.	<b>Goran Popović</b> , Novak Kondić., IMPACT OF THE ECONOMIC CRISIS ON THE EURO EXCHANGE RATE FLUCTUATION, TTEM, Vol 9, br. 1, 2014. стр. 213-222. (ISSN 1840-1503, SSCI листа).
3.	<b>Горан Поповић.</b> , УТИЦАЈ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ НА КРЕТАЊЕ ЕВРА И ВОДЕЋИХ СВЈЕТСКИХ ВАЛУТА, Нови економист, број 11, Бијељина, 2012. стр. 7-14. (ISSN 1840-2313)
4.	Zoran Mastilo, Vladimir Zakić, <b>Goran Popović.</b> , VALUE CREATION CONCEPT IN STAKEHOLDER AND SHAREHOLDER ECONOMIES, Aplied economics and finance, Redfame Publishing, USA, Vol. 4, No. 2, 2017; стр. 155-162. (indeksiran u EconLit)

5.	<b>Goran Popović, Jelena Popović., OUTPUT AND UNEMPLOYMENT TRENDS IN THE EUROPEAN UNION: IS THERE THE OKUN'S REGULARITY?.</b> IC "Economic Theory and Practise: Meeting the New Challenges", Ekonomski fakultet Univerziteta u Mostaru, 2011. стр. 127-137. (ISSN 2233-0267).
6.	<b>Горан Поповић, Јелена Поповић., СТРАТЕГИЈА ЕУ 2020: ПОТВРДА АФИРМАЦИЈЕ И КОНТИНУИТЕТА ДУГОРОЧНИХ РАЗВОЈНИХ ЦИЉЕВА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,</b> Економски видици, Друштво економиста Београда, 2011. стр. 481-493. (ISSN 0354-9135 UDK-33).
7.	<b>Goran Popović, Mirko Savić., THE IMPACT OF THE FOREIGN DIRECT INVESTMENT OF ECONOMIC GROWTH IN EUROPEAN UNION,</b> Nova ekonomija, Bijeljina, 2014. стр. 5-22. (ISSN 2303-5005).
8.	<b>Горан Поповић, Јелена Поповић., ИНФЛАЦИЈА И НЕЗАПОСЛЕНОСТ У ЕУ: КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ФИЛИПСОВЕ ЗАКОНОМЈЕРНОСТИ, II Међународна научна конференција "Економија интеграција-изазови и перспективе интеграција земаља југоисточне Европе",</b> Тузла, 2011. стр. 111-122. (ISSN 2233-0445)..
9.	<b>Горан Поповић, Сања Стојчевић., РЕФЛЕКСИЈЕ ДУЖНИЧКЕ КРИЗЕ ЕВРОЗОНЕ НА ЕКОНОМИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, , ИИ Интернационални научни скуп ЕКОНБИЗ 2014,</b> Универзитет у Источном Сарајеву, Факултет пословне економије Бијељина, 2014.

Да ли ментор испуњава услове?

ДА

#### IV ОЦЈЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

##### IV.1 Формулација назива тезе (наслова)

**МОНЕТАРНА КОНВЕРГЕНЦИЈА И ФИСКАЛНА СТАБИЛНОСТ  
ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ**

Наслов тезе је подобан?

ДА

##### IV.2 Предмет истраживања

Предмет истраживања у овој докторској дисертацији је анализа функционисања несавршеног монетарног и фискалног система еврозоне и Европске уније, тачније рефлексија фискалних дефицита и фискалне нестабилности на проблеме функционисања монетарног система Европске уније као највеће свјетске економске и монетарне интеграције. Ово истраживање се проводи у контексту испуњавања услова за очување дугорочне економске стабилности, стабилности евра и макроекономске равнотеже земаља чланица, али и Уније у цјелини.

Европска унија, а унутар ње Европска монетарна унија представљају најсложеније организационе облике регионалних интеграција већег броја економски, демографски и

просторно различитих земаља. Посебност Уније је у томе што земље чланице проводе националне економске политике комбинујући их са заједничким политикама за које је надлежна ЕУ, и централизовану монетарну политику. Наведена подјела и испреплетеност надлежности најбољи су показатељ сложених односа који владају у Европској унији и еврозони, не само у фискалној и монетарној сфери, већ и другим друштвеним сегментима ове сложене структуре.

Познато је да су неке функције у Унији централизоване, док су друге децентрализоване, што у одређеним ситуацијама помаже, а у другим угрожава опште и појединачне интересе свих земаља чланица. У теорији се истичу предности централизације условљене:

(а) економијом обима, односно ограниченошћу средстава и настојањем да се атомизирана средства прикупе и мобилишу на једном месту, централизованом, како би се са што мање трошкова остварили задаци који се иначе без тога не би могли извршити, и

(б) захтјевом да се одређени основни проблеми у једној земљи (јединствено тржиште, услови пословања, развој образовања, науке, здравствене заштите и друго) јединствено решавају.

У савременој теорији и пракси развијених демократских држава ипак се сматра да је децентрализација ефикаснији политичко-административни и фискални процес развоја јер је у складу са развојем демократије, људских права и слобода и захтјевима за бољим задовољавањем јавних потреба. Ефикасност државне управе па и њеног фискалног (под)система у одређеним ситуацијама и условима може се остварити и централизацијом.

Нема, међутим, универзалне формуле о најрационалнијој подели функција и извора прихода, нити економска теорија има јединствен одговор на питање: која је врста фискалног суверенитета оптимална за фискални федерализам?

Када држава одлучује о томе да ли ће децентрализовати свој друштвено-политички и/или економски живот, углавном полази од предности и недостатака децентрализације. Ако су користи (предности) веће од губитака (недостатака), тада ће држава показати спремност да поједине надлежности пренесе на ниже политичко-територијалне јединице. Понекада, уместо да о увођењу одлуче предности или недостаци, одлуку ``кроје`` политички фактори, па се децентрализација изврши и поред постојања бројних губитака које ће произвести за конкретну државу и обрнуто. Питања даљих реформи и сферама монетарног и фискалног система Европске уније и еврозоне углавном се свде на то хоће ли се еврозона, а тиме и начин прикупљања пореза и вођења монетарне политике додатно централизовати, или ће се ићи на развлашћивање постојећег монетарно-фискалног оквира и његову децентрализацију.

### IV.3 Најновија истраживања познавања предмета дисертације на основу изабране литературе са списком литературе

У пријави докторске дисертације, сагласно са предложеним насловом, детаљно се наводе досадашња истраживања овог проблема, при чему аутор издваја сљедеће:

- Добро осмишљене економске и монетарне интеграције су корисне за њихове чланице. Из дијаграма Пола Кругмана види се да већи степен монетарних интеграција утиче на раст користи и пад трошкова од интеграција [Krugman, 1990], док у модификованој варијанти интеграције имају позитиван утицај и на раст трговине и аутпута [Поповић, 2016].
- Актуелни концепт стабилизације фискалне политике ЕУ је утемељен на синхронизацији и координацији фискалних и буџетских политика чланица, посебно у Пакту о стабилности и расту. Овај концепт/модел се разликује од класичних фискалних система у сљедећем: а) буџет ЕУ се не користи за стабилизацију цикличких кретања; б) у случају економских шокова нема заједничких аутоматских стабилизатора; в) фискална стабилизација је спроводљива у еврозони гдје се имплементира заједничка монетарна политика. Примарни циљ еврозоне (и ЕЦБ која је независна од извршних и законодавних тијела) је очување цјеновне стабилности, а не стабилизација шокова и циклуса. De Naan i Eijffinger уочавају корелацију раста индекса политичке независности централних банака са нижим каматним стопама [De Naan, et al, 1994], настављајући истраживања Cukierman-a [Cukierman, 1992].
- Према Горану Поповићу увођење заједничке валуте успоставља јединствен монетарни систем. Уводе се услови за функционисање Еврозоне, тзв. критеријуми конвергенције. Уз њих, требало је остварити флексибилне цијене, наднице, мобилност производних фактора, отворене националне привреде итд., али прије свега, интеграцију финансијских тржишта, уз фискалну и политичку интеграцију [Поповић, 2016].
- Фискална политика ЕУ и ЕМУ је фундаментална за интеграцију. Morris, Ongen и Winkler уз теорију фискалне политике издвајају питања оптималног валутног подручја и фискалне стабилизације у монетарној унији. Истичу потребу за фискалном дисциплином [Artis, et al, 2007], посебно због проблема могућих дефицита и одрживости јавних финансија.
- Класичари су недовољно оптимизирали јавне финансије ни фискални федерализам. Из конвенционалних теорија не могу се добити рјешења сложеног фискалног система ЕУ, јер теорија нуди само основе (оквир) за креирање и имплементацију фискалног система и буџета на више нивоа [Musgrave, 1973], али се овај систем не може у цјелости користити и за сложене многочлане економске заједнице каква је нпр. Европска унија [Oates, 1972].

- Кључна спорења се воде око начина изградње будућег фискалног система. Издвајају се два приступа. Први је модел традиционалне оптималне теорије јавних финансија, док се други темељи на теорији јавног избора [Cullis, et all. 1998, Persson *et al*, 1996].
- У оквиру традиционалне оптималне теорије јавних финансија (концепт фискалног федерализма), Јурковић Перо препоручује фискалну стабилизацију са централних нивоа власти због тзв. *leakage* ефеката [Јурковић, 2002, Oates, 1972].
- У истраживањима функционисања Taylorovog правила Garmlich i Wood у различитим периодима закључују да због диференцијалних шокова постоји потреба за стабилизацијом у чланицама ЕУ. Анализа Taylorovog правила показује одступања од равнотежне реалне каматне стопе посебно у вријеме диференцијалних шокова (анализа за тзв. стару ЕУ). Они уочавају да се шокови могу сузбити на више начина: мобилнијим факторима производње, промјенама релативних цијена и међурегионалним трансферима. Употреба инструмената у фискалном систему ЕУ није ефикасна јер су фискалне политике чланица примарни инструменти прилагођавања диференцијалним шоковима [Garmlich i Wood, 2000].
- Фискална правила Европске уније су кључни дио критеријима конвергенције, Споразума из Мастрихта, и Пакта о стабилности и расту. Фискална правила су кроз Пакт уведена због прекомјерних дефицита у многим земљама, нарочито послје уласка у Монетарну унију [Thugesen, 1999]. Функционисањем Пакта се баве Richard Baldwin и Charles Wiplosz [Baldwin i Wiplosz, 2006] и уз услове Пакта посебно анализирају санкције и кориговане циљеве, аутоматске стабилизаторе и дискрециону монетарну политику. Истичу проблем лимита које намеће Пакт, јер већ тада виде проблем функционисања буџета у Грчкој.
- Проблеме „децентрализоване европејизације“ види Јанис Варуфакис [Varufakis, 2016]. Аутор дисертације издваја Варуфакисово мишљење „да се криза еврозоне одвија на четири међусобно повезана поља: банкарска криза, криза дуга, криза инвестирања и социјална криза“ [Varufakis, 2016]. И Пол Кругман кризу посматра у једном дијелу као и Варуфакис (контекст цикличних кретања и сигнала са глобалног тржишта).
- У циљу стабилизације фискалне политике ЕУ Ackrill [Ackrill, 2004] компарира фискалне системе ЕУ и САД, и упоређује моделе оптималног валутног подручја. У немогућности примјене политике флексибилног курса Ackrill предлаже већу специјализацију, посебно у индустрији. Даје на значају и фискалним политикама земаља чланица [Ackrill, 2004].
- Richard Baldwin и Charles Wiplosz [Baldwin i Wiplosz, 2006] и прије кризе постављају питања: Колико је Европа оптимално валутно подручје? Хоће ли Италија преживјети еврозону? Зашто Британија још увијек није спремна да прихвати евро? Из ових и осталих питања постављених од ових еминентних аутора проистиче сумња да ће еврозона опстати

у садашњем облику као највећа монетарна интеграција. Неке негативне прогнозе су се већ обистиниле, док и за друге постоје велике шансе да се догоде.

- Кандидат издваја истраживања Веетсме [Beetsma, 1999] који развија економетријски модел за анализу прекомјерних дефицита.

- Прекомјерни дефицити и јавни дуг чланица утичу на раст каматних стопа у ЕМУ, што угрожава цјеновну стабилност, а оправдава фискалне рестрикције. Неки истраживачи закључују да нестабилност може нарушити равнотежу у ЕУ [Alesina i Perotti, 1996].

- У новијим истраживањима Eijffinger и de Hann показују да фискална сфера и високи дефицити руше кредибилитет ЕЦБ. Тзв. мека монетарна политика иницира недисциплину у већини чланица еврозоне. Проблем су и нереална очекивања да ће ЕУ солидарно помоћи чланицама са великим дефицитима [Thygesen, 1999; Eijffinger & de Hann, 2000].

- Примјер Грчке показује да се ЕУ и ЕА нису одрекле средстава које су договали јавни и банкарски сектор ове земље. О Грчкој се пише и прије избијања кризе [Rotte, 2004]. Грчка је 2000. привремено смањила индиректне порезе како би задовољила критеријуме из Мастрихта у вези инфлације.

- Промотери Пакта сматрају да постоји довољан праг толеранције како би се аутоматским стабилизаторима у земљама чланицама могли стабилизovati циклуси. Дефицит од 3% БДП се односи на циклички дефицит настао утицајем аутоматских стабилизатора, док структурни дефицит мора бити уравнотежен. Дискреционим мјерама фискалне политике не смије се значајније нарушавати буџетска равнотежа. Разлика између укупног и структурног дефицита је циклички дефицит настао стабилизацијом економије [Јурковић, 2002].

- Неки аутори сматрају [Buti i Giudice, 2002] како је Пакт само логичан наставак пута ка очувању фискалне дисциплине према Мастрихту. Сматра се да је и довољно флексибилан за ублажавање цикличких кретања.

- О увођењу ригорознијих мјера фискалне политике и темељним фискалним реформама, а у контексту неопходности фискалне дисциплине пишу бројни еминентни аутори [Alesina i Perotti, 1996, Beetsma, 1999, Buti & Giudice, 2002, Masson, 1996, Rotte, 2004, Thygesen, 1999]. Већина истиче значај, али се и критички односи према Пакту о стабилности и расту.

- Још 2003. године De Grauwe сугерише како реформисати Пакт [De Grauwe, 2003].

- У јеку кризе 2009. године Пол Кругман критикује Пакт јер „се може десити да високозадужене земље ЕМУ суочене са домаћом рецесијом не могу да уведу експанзивну монетарну политику у страху да не прекораче ограничења из Мастрихта – такав недостатак аутономије може пуно да кошта“. Сматра да Пакт, а посебно додатна „стегања

фискалног обруча“ нису добра, и констатује да Пакт (СГП) није заживео у пракси [Krugman, 2009].

- Радови Eichengreen-a и von Hagen-a одступају од новијих научних ставова насталих задње 2-3 деценије. Криза 2008/2009 додатно је повећала фискалну недисциплину и буџетска прекорачења. Данас је мало истраживања која их не сматрају узроком нестабилности. Ова два аутора [Eichengreen и von Hagen, 1996] су утврдили да ће у случају кризе, због очекиване солидарности неке чланице имплементирати, а друге сносити посљедице такве политике (анализа извршена на примјеру ЕУ16). Критички сагледавање идеје о помоћи у условима кризе [Eichengreen и von Hagen, 1996] виде у супротним примјерима и односу према дуговима и дефицитима. По њима, примјере треба тражити у монетарним унијама које не захтијевају лимите јавног дуга и дефицита.

- Eichengreen и von Hagen сматрају да лимити и строга ограничења не морају увијек бити услов за монетарну стабилност или стабилан курс. На основу досадашњих истраживања домета Пакта чини се да су тенденције у већини чланица избјегавање лимита дефицита и јавног дуга. Већина сматра да су лимити високи па се неки аутори [Eichengreen, 2003] залажу за реформе буџетских процедура и нови систем доношења буџета, пензионе реформе уз реформе на тржиштима рада, прије свега радикалне промјене у области осигурања од незапослености.

- Истраживања реализације циљева Пакта су открила: високи дефицит који и уз умјерену рецесију “мотивише” чланице на пробијања лимита дефицита. Чланице због избјегавања казни, уз притисак на фискалну политику воде процикличне политике у правцу негативних економских тенденција [Ackrill, 2004]. У томе се види суштински значај Пакта и потреба за лимитирањем дефицита, контроле чланица и компатибилности националних фискалних политика у односу на циљеве ЕЦБ [Ackrill, 2004].

- Неки аутори су се залагали за веће инвестирање у одређене области. Залажу се за искључење дијела јавних расхода као што су нпр. расходи за јавне инвестиције који стварају услове за анулирање ефеката шокова [Barry, 2001]. У том контексту Barry критикује Пакт и посебно феномен пореске конкуренције у цијелој ЕУ што посљедично смањује буџете чланица а дугорочно угрожава фискалну стабилност.

- Супротно фискалној и монетарној концепцији Њемачке Barry се супротставља тенденцији ригорозне штедње и сматра нетачним тврдње поборника Пакта да ограничени дефицити и јавна потрошња доводе до експанзије ефеката фискалне политике.

- Неки аутори се баве и санкционисањем у области фискалне политике ЕУ. За финансијску недисциплину у ЕУ надлежан је Европски суд правде [Rotte, 2004], као и Европски

рачуноводствени суд [Лопандић, 1999] надлежан за контролу прихода и трошкове институција ЕУ.

- Показало се да код већих прекорачења још увијек нема искључивања из еврозоне или ЕУ [Eijffinger & de Hann, 2000].

- Истраживања показују да су шансе да се критеријуми „пробију“ су све веће, јер поред нестабилности и дужништва кроз пропесе ширења нове чланице уносе и своје дефиците. Но, има аутора који доказују да су фискални дефицити израженији за старе чланице [Butier i Grafe, 2003].

- Истраживања функционисања фискалног и монетарног система ЕУ и ЕА карактеришу разлике јер након кризе и геополитичких промјена расте број критичара евроинтеграција у контексту евра и еврозоне. О томе критички пише Мирослав Јовановић [Jovanović, 2013]. Истиче да је чак, могућ и брзи крах ЕА.

- И Joseph Stiglic у дјелу „Евро - како заједничка валута угрожава будућност Европе.“ уз остало износи чињенице да је модел заједничке валуте конципиран „наопако од самог почетка“. Парадоксално је, сматра Stiglic, да су чак и државе без дефицита и са малим јавним дугом (попут Шпаније и Ирске) у кризи [Stiglic, 2016]. Између осталог, Шпанија се суочава са енормно високом стопом незапослености, већом од 20%.

- У осталим политикама Stiglic очекује интервенцију државе и уочава да земље умјерено великих трговинских суфицита не морају манипулисати девизним курсом [Stiglic, 2004].

## СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

1. Ackrill, R. (2004). "Stabilization in EMU: A critical review". U M. Baimbridge &
2. Alesina A., R. Barro and S. Tenreyero, (2002). "Optimal currency areas", NBER
3. Alesina, A. & Perotti, R. (1996). "Fiscal Discipline and the Budget Process". *American Economic Review*, 86 (2), str. 401-407.
- and the Output-Inflation Trade-off", *Brookings Papers on Economic Activity*.
4. Arghyrou, M. G. and Kontonikas, A. (2011). The EMU sovereign-debt crisis: Fundamentals, expectations and contagion. // *European Commission, Economic papers/*
5. Artis, M. & Nixon, F. (2007). *The Economics of the European Union, Policy and Analysis*, OXFORD University Press, str. 282-284.
6. Athanassiou, P. (2010). Withdrawal and Expulsion from the EU and EMU – Some Reflexions. // *ECB, Legal Working Papers Series, No 10*.
- Baimbridge & Whyman, P. (ed.), *Fiscal Federalism and European Economic Integration*.
7. Baldwin, R. & Wiplosz, C. (2006) *The Economics of European integration*, McGraw-Hill, str. 359-361

8. Ball, L., N. Mankiw, and D. Romer, (1988). "The New Keynesian Economics and the Output Inflation Trade Off, *Brooking papers on economic activity*, No. 1, pp 1-65.
9. Barro, R. and D. Gordon, (1983). "Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy", *Journal of Monetary Economics*, 12, pp. 101-121.
10. Barry, F. (2001). "Fiscal Policy in EMU". U E. Pentecost & van Poeck, A. (ed.),
11. Barry, F. (2001). Fiscal Policy in EMU, U:E. Pentecost & van Poeck, A. (ed.), *European Monetary Integration*, Aldershot: Edvard Elgar,
12. Bayoumi, T. and B. Eichengreen, (1992). "Shocking Aspects of Monetary Unification", NBER Working Paper, No. 3949.
13. Bayoumi, T. and B. Eichengreen, (1996). "Operationalising the Theory of Optimum Currency Areas" paper prepared for the CEPR's conference on Regional Integration in La Coruna, Spain.
14. Bayoumi, T. and B. Eichengreen. (1997). "Ever Closer to Heaven? An Optimum-Currency-Area Index for European Countries". *European Economic Review*, 41. (приступ 20. септембра 2012.) <http://www.ecares.org/ecare/personal/sapir/evercloser.pdf>
15. Beetsma, R. (1999). "The Stability and Growth Pact in a model with politically induced deficit biases". U A.H. Hallett *et al.* (ed.), *Fiscal Aspects of European Monetary Integration*. Cambridge: Cambridge University Press, 189-215.
16. Begović G., Ilić-Popov G., Mijatović B. Popović, D. (2003). *Reforma poreskog sistema*, Centar za liberalno-demokratske studije, Beograd,
17. Berger, H. and Volker N. (2008). "Zooming Out: The Trade Effect of the Euro in Historical Perspective." *Journal of International Money and Finance*, 27(8)
18. Berger, H., H. Jensen and G. Schjelderup, (2001). "To peg or not to peg? A simple model of exchange rate choice in small economies", *Economic Letters*, 73, pp. 161-167.
19. Björkstén, N. (2000). "Real Convergence in the Enlarged Euro Area: A Coming Challenge for Monetary Policy", *Bank of Finland*, Economics Department, Working Paper
20. Blanchard, O. and J. Wolfers, (2000). "The role of shocks and institutions in the rise of European unemployment: The aggregate evidence", *The Economic Journal*, 110, pp. 1-33, March.
21. Boadway R., Roberts S., Snah A. (1994). *The Reform of Fiscal systems in Developing and Emerging Market Economies, A Federalism Perspective*, World Bank, Washington DC,
22. Bruno, M. and Sachs J., (1985). *Economics of Worldwide Stagflation*, Basil Blackwell, Oxford, UK.
23. Buchanan J. M., Musgrave R. A. (1999). *Public Finance and Public Choice, Two contrasting Visions of the State*, The MIT Press, Massachusetts, London, England,
24. Buchanan, J. M. (1949). „The pure theory of government finance: A suggested approach.“ *Journal of Political Economy*
25. Buchanan, J. M. and Tullock, G. (1962). *The Calculus of Consent. Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press
26. Buitert, W. (1995). "Macroeconomic Policy During a Transition to Monetary Union"

CEPR Working Paper, No. 1222.

27. Buti, M. & Giudice, G. (2002). "EMU's Fiscal Rules: What Can and Cannot Be Exported". Conference on *"Rules-Based Macroeconomic Policies in Emerging Market Economies"*. Oaxaca, Mexico: IMF & World Bank.
28. Buti, M. (ed.) (2003). *Monetary and Fiscal Policies in EMU: Interactions and Coordination*. Cambridge: Cambridge University Press.
29. Buti, M., and M. Suardi, (2000). "Cyclical Convergence or Differentiation? Insights from the First Year of EMU", *Revue de la Banque/Bank- en Financiewezen*, 2-3/00, pp. 164-172, March.
30. Butier, W. & Grafe, C. (2003). "Reforming EMU's fiscal policy rules: some suggestions for enhancing sustainability and macroeconomic stability in an enlarged European Union".
31. Calmfors, L. and J. Driffil, (1988). "Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance", *Economic Policy*, 6, pp. 13-61.
32. Calvo, G. and C. Reinhart, (2002). "Fear of Floating", *The Quarterly Journal of Economics*, 117 (2), pp. 379-408, May.
33. Collins, S. (1996). "On Becoming More Flexible: Exchange Rate Regimes in Latin America and Caribbean", *Journal of Development Economics*, 51, pp. 117- 138.
34. Commission of the European Communities, (1990). "One Market, One Money", *European Economy*, 44.
35. Corden, W. (1972). "Monetary Integration, Essays in International Finance" International Finance Section No. 93, Princeton University.
36. Cukierman, A. (1992). *Central Bank Strategy, Credibility and Independence, Theory and Evidence*, Cambridge, Mass: MIT Press.
37. Cullis, J. & Jones, P. (1998). *Public Finance and Public Choice*. Oxford: New York: Oxford University Press.
38. De Grauwe, P. (1992). "German Monetary Unification", *European Economic Review*, 36, pp. 445-453.
39. De Grauwe, P. (2003). *Economics of Monetary Union*, Oxford University Press.
40. De Grauwe, P. and F. Mongelli, (2004). "Endogeneities of Optimum Currency areas", December, mimeo.
41. De Grauwe, P. and Mongelli, F. P. (2005). "Endogeneities of Optimum Currency Areas". *ECB, Working Paper Series, No 468*.
42. De Haan, J., & Eijffinger, S., (1994). *De politieke Economic van Centrale Bank Onafnkelijkheid*, Rotterdamse Monetaire Studies, no. 2
43. Dotsey, M., R. King and A. Wolman, (1999). "State-Dependent Pricing and the General Equilibrium Dynamics of Money and Output", *The Quarterly Journal of Economics*, 114, pp. 655-690.
44. Ebel R., Serdar Y. (2002). *Concept of Fiscal Decentralization and Worldwide Overview*, World Bank Institute, Washington DC,
45. ECB. (2012). The international role of the euro. <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro->

international-role201207en.pdf

46. Edwards, S. (1996). "Exchange Rates and the Political Economy of Macroeconomic Discipline", *AEA Papers and Proceedings*, 86(2), pp. 159-163.
  47. Eichengreen, B. & von Hagen, J. (1996a). "Federalism, Fiscal Restraints, and European Monetary Union". *American Economic Review*, 86 (2), 134-138.
  48. Eichengreen, B. & von Hagen, J. (1996b). "Fiscal Policy and Monetary Union: Is there a Tradeoff Between Federalism and Budgetary Restrictions?". *NBER Working Paper*, WP/5517.
  49. Eichengreen, B. (1996). "Savings Europe's Automatic Stabilizers". *National Institute Economic Review*, 159, 92-98.
  50. Eichengreen, B. (2003). "Institution for Fiscal Stability". *Working Paper PEIF-14*, Berkeley: Institute of European Studies. Dostupno na: [http://ies.berkeley.edu/pubs/workingpapers/PEIF-6-Fiscal\_Stability\_Growth\_Pact.pdf]
  51. Eichengreen, B. (2003). Institution for Fiscal Stability, Working Paper PEIF-14, Berkeley: Institute of European Studies,
  52. Eijffinger, S.C.W. & de Haan, J. (2000). *European Monetary and Fiscal Policy*, Oxford University Press, Oxford,.
  53. European Commission (2008). "Euro @10: Successes and Challenges of the Ten Years of Economic and Monetary Union". *European Economy*, vol. 2.
  54. European Council (1997a). "Council Regulation (EC) No 1466/97 of 7 July 1997 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies". *Official Journal*, L 209, 02/08/1997, 0001 – 0005.
  55. European Council (1997b). "Council Regulation (EC) No 1467/97 of 7 July 1997 on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure". *Official Journal*, L 209, 02/08/1997, 0006 – 0011.
  56. European Council (1997c). "Resolution of the European Council on the Stability and Growth Pact". *Official Journal*, C 236, 02/08/1997, 0001-0002.
- European Monetary Integration*. Aldershot: Edward Elgar.
57. Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
  58. Feld P., Zimmerman H., Doring T. (2003). *Föderalismus, Dezentralität und Wirtschaftswachstum*, Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung, No. 72, Berlin,
  59. Filippov, M., Ordeshook, P. C., and Shvetsova, O. (2004). *Designing Federalism* Cambridge: Cambridge University Press
  60. *Fiscal Decentralization and Fiscal Autonomy in the EU Member States*, CO, Aleksandru, H. Roksana, M. Oana, West University of Timosoara, Faculty of Economic and Business Administration, H77, 2008.
  61. Frankel, J. (1999). "No Single Currency Regime is Right for All Countries or at All Times", NBER Working Paper, No. 7338.
  62. Frankel, J. and A. Rose, (1996). "A Panel Project on Purchasing Power Parity: Mean Reversion Within and Between Countries", *Journal of International Economics*, 40, pp. 209-224.

63. Frankel, J. and A. Rose. (1997). "Is EMU more justifiable ex post than ex ante?", *European Economic Review*, 41, pp. 753-760.
64. Fratzscher, Marcel, and Livio Stracca. (2009). "The Political Economy under Monetary Union: Has the Euro Made a Difference?" *Economic Policy*, 24(4)
65. Friedman M. (1953). "The Case for Flexible Exchange Rates", in Friedman M. (ed.), *Essays in Positive Economics*, University of Chicago Press, Chicago, pp. 157-203.
66. Gandolfo, G. (1992). "Monetary Unions" in P. Newman, M. Milgate and J. Eatwell (eds.), *The New Palgrave Dictionary of Money and Finance 2*, Macmillan, London, pp. 765-770.
67. Garmlich, E.M. & Wood, P.R. (2000). Fiscal Federalism and European Integration: Implications for Fiscal and Monetary Policies, International Finance Discussion Paper, No. 694, Board of Governors of the Federal Reserve System.
68. Gaspar, P. (2005). "Real and Nominal Convergence of Pre-Accession Economies and the Choice of Exchange Rate Regime", *International Centre for Economic Growth (ICEG) and Budapest University of Economics (BUE)*, Paper presented on the conference *Alternatives for Exchange Rate Regime in Pre-Accession Economies*, September 20-21, Vienna. <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/neweumemberstatesen2005en.pdf>
69. Ghosh, A., A-M. Guilde, J. Ostry and H. Wolf, (1997). "Does the Nominal Exchange Rate Regime Matter?", NBER Working Papers, No. 5874.
70. Giersch, H. (1970). "Entrepreneurial Risk under Flexible Exchange Rates", in Halm N. (ed.), *Approaches to Greater Flexibility of Exchange Rates*, The Bürgenstock Papers, Princeton University Press, pp. 145-150.
71. Giersch, H. (1973). "On the Desirable Degree of Flexibility of Exchange Rates", *Weltwirtschaftliches Archiv*, 109, pp. 191-213.
72. Grubel, H. (1970). "The Theory of Optimum Currency Areas", *Canadian Journal of Economics*, May, pp. 318-324.
73. Grupa autora (1997). *Fiscal Federalism in Theory and Practice*, IMF Washington DC,
74. Grupa autora (2002). *Uporedna iskustva lokalnih samouprava*, Magna Agenda, Beograd,
75. Grupa autora (2003). *Reforma poreskog sistema*, Centar za liberalno-demokratske studije, Beograd,
76. Haberler, G. (1974). "The Future of the International Monetary System." *Journal of Economics*, 34(3-4).
77. Hallett et al. (ed.), *Fiscal Aspects of European Monetary Integration*. Cambridge: Cambridge University Press, 15-36.
78. Hallett, A.H., Hutchinson, M.M. & Jensen, S.H. (ed.) (1999). *Fiscal Aspects of European Monetary Integration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hrustić H. (2002): *Fiskalni federalizam u svetu i naša iskustva*, Privredni pregled, Beograd,
79. <http://www.kriteriji.konvergencije.com>
80. Hutchison, M. and C. Walsh, (1998). "The Output-Inflation tradeoff and Central Bank Reform: Evidence from New Zealand", *The Economic Journal*, 108, pp. 703-725.
81. Ilić-Gasmi, G. (2007). *Pravo i institucije Evropske unije*, Univerzitet Singidunum,

- Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment, Beograd,
82. IMF, Country Report No.10/101, април 2010.
  83. Ishiyama, Y. (1975). "The Theory of Optimum Currency Areas: A Survey", *IMF Staff Papers*, 22, pp. 344-83.
  84. Issing, O. (2001). "Economic and Monetary Union in Europe: political priority versus economic integration?" Paper for the Conference 2001 of the European Society for the History of Economic Thought, February.
  85. Jacobs D., Helis J. L., Bouley D. (2002). *Budget Classification*, IMF, Public, Financial Management, Technical Guidance Note.
  86. Jelčić, B. (2001). *Javne financije*. Zagreb: RRiF.
  87. Jovanović, M. (2013). *The Economics of European Integration*, Edward Elgar Publishing Limited, UK,.
  88. Jovanović, M. (2015). *The Economics of International Integration*, Edward Elgar Publishing Limited, UK.
  89. Jurković, P. (2002). *Javne financije*. Zagreb: Masmmedia.
  90. Kenen, P. (1969). "The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View" in Mundell and Swoboda (eds.) *Monetary Problems in the International Economy*, University of Chicago Press, Chicago.
  91. Kowalski, P. (2003). "Nominal and Real Convergence in Alternative Exchange Rate Regimes in Transition Countries: Implications for the EMU Accession". *Center for Social and Economic Research, Warsaw*. [http://www.casesearch.eu/upload/publikacijaplik/1708281\\_270.pdf](http://www.casesearch.eu/upload/publikacijaplik/1708281_270.pdf)
  92. Krugman, P. (1990), Policy Problems of Monetary Union, in Paul de Grauwe and L. Papademons (eds.), *The European Monetary Sistem in the 1990s*. Longman, London,
  93. Krugman, P. (1993). "Lessons of Massachusetts for EMU" in F. Torres and F. Giavazzi (eds.) *Adjustment and Growth in the European Monetary Union*, Cambridge University Press, New York.
  94. Krugman, P. (1993). Policy Problems of a Monetary Union, in Paul de Grauwe and L. Papademons (eds.), *The European Monetary Sistem in the 1990s*. Longman, London, 1990.
  95. Krugman, P. (1995). "What Do We Need to Know About the International Monetary System", in P. Kenen (ed.), *Understanding Interdependence*, Princeton University Press, Princeton, pp. 509-530.
  96. Krugman, P. (2008). *Povratak ekonomije depresije i svetska kriza* Heliks, Novi Sad, 2010.
  97. Kydland, F. and E. Prescott, (1977). "Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans", *Journal of Political Economy*, 85, pp. 473-491.
  98. Lanyi, A. (1969). "The Case for Floating Exchange Rates Reconsidered", *Essays in International Finance* No. 72, Princeton. London: Routledge, 48-66.
  99. Lopandić D. (2007). *Reforma Evropske unije, Zapadni Balkan i Srbija*, Evropski centar za mir i razvoj, Univerzitet za mir i razvoj Ujedinjenih Nacija, Beograd,
  100. Lopandić, D. (1999). *Ugovor o EU – Rim – Mاستriht – Amsterdam*, Medunarodna

politika, Beograd,

101. Lopez, C. and David H. Papell. (2007). "Convergence to Purchasing Power Parity at the Commencement of the Euro." *Review of International Economics*, 15(1): 1-16.
102. MacDougall, D. (1977). "Report of the Study Group on the Role of Public Finance in European Integration", Luxembourg: OOPEC.
103. Masson, P.R. (1996). "Fiscal Dimensions of EMU". *Economic Journal*, 106 (437), 996-1004.
104. Mastilo, Z. Zakić, V. Popović, G. (2017). VALUE CREATION CONCEPT IN STAKEHOLDER AND SHAREHOLDER ECONOMIES, *Aplied economics and finance*, Redfame Publishing, USA, Vol. 4, No. 2., str. 155-162. (indeksiran u EconLit)
105. Mathijssen, P. (1995). *A Guide to European Union Law*, Sweet & Maxwell, London,
106. McKinnon, R. (1963). "Optimum Currency Area", *American Economic Review*, September, pp. 717-725.
107. Meade, J. (1957). "The Balance of Payments Problems of a European Free Trade Area", *The Economic Journal*, 67, pp. 379-96.
108. Mélitz, J. (1991). "Brussels on a Single Money", *Open Economies Review*, 2, pp. 323-336.
109. Michael F., Lončarek D., Curavić I. i Šabić A. (2005). Критеријуми Европске уније с посебним нагласком на економске критеријуме конвергенције - Гдје је Хрватска?// *Хрватска народна банка*.
110. Mihaljek, D. (1998). "Theory and Practice of Confederate Finances". U P.B. Sørensen (ed.), *Public Finance in a Changing World*. Palgrave Macmillan, 193-220.
111. Mihaljek, D. (1998). Theory and Practice of Confederate Finances, P.B. Sorensen (ed.), *Public Finance in a Changing World*. Palgrave Macmillan,
112. Milardović, A., (2007). Euroskepticizam: Stranačka politika, nacionalni identitet i europske integracije, Centar za politološka istraživanja, Zagreb
113. Mongelli, F., (2002). "'New' Views on the Optimum Currency Area Theory: What is EMU Telling Us", European Central Bank, Working Paper, No. 138.
114. Mueller, D. C. (2008). Public choice: an introduction. In *Readings in Public Choice and Constitutional Political Economy*, Springer US.
115. Mundell R. (1973). "Uncommon Arguments for Common Currencies", in H.G. Johnson and A.K. Swoboda (eds.), *The Economics of Common Currencies*, George Allen and Unwin Ltd, London, pp. 114-32.
116. Mundell, A. R. (1961). "A Theory of Optimum Currency Areas". *The American Economic Review*, Volume 51, Issue 4.
117. Mundell, R. (1961). "A Theory of Optimum Currency Areas", *American Economic Review*, pp. 657-665.
118. Musgrave, R.A. (1973). *Teorija javnih finansija*, Beograd, Naučna knjiga;
119. Noyer, C. (2012). "Euro area's situation – analysis, challenges and solutions". *Bank for International Settlements*.

120. Oates, W.E. (1972). *Fiscal Federalism*, Harcourt Brace Jovanovic, New York.
121. Obstfeld, M. and K. Roggoff, (1996). *Foundations of International Macroeconomics*, Cambridge: MIT Press.
122. Ogawa, E.; Shimizu J. (2009). "AMU Deviation Indicators and Coordinated Exchange Rate Policies under the Global Financial Crisis".
123. Persson, T.; Roland, G. & Tabellini, G. (1996). "The Theory of Fiscal Federalism: What Does it Mean for Europe?". Unpublished manuscript, prepared for the conference "*Quo Vadis Europe?*". Kiel,
124. Popović, G. (2010). INFLATION AND UNEMPLOYMENT: PHILLIPS REGULARITY IN THE EU, *Sarajevo Business and Economics Review* 30/2010, Ekonomski fakultet u Sarajevu, стр. 370-389. (ISSN 1986-5473).
125. Popović, G. (2016). *Ekonomija Evropske unije*, Zavod za izdavanje udžbenika, Istočno Sarajevo,
126. Popović, G. Kondić, N. (2014). IMPACT OF THE ECONOMIC CRISIS ON THE EURO EXCHANGE RATE FLUCTUATION, *TTEM*, Vol 9, br. 1, стр. 213-222. (ISSN 1840-1503, SSCI листа).
127. Popović, G. Popović, J. (2011). OUTPUT AND UNEMPLOYMENT TRENDS IN THE EUROPEAN UNION: IS THERE THE OKUN'S REGULARITY?, IC "Economic Theory and Practise: Meeting the New Challenges", Ekonomski fakultet Univerziteta u Mostaru, стр. 127-137. (ISSN 2233-0267).
128. Popović, G. Savić, M. (2014). THE IMPACT OF THE FOREIGN DIRECT INVESTMENT OF ECONOMIC GROWTH IN EUROPEAN UNION, *Nova ekonomija*, Bijeljina, стр. 5-22. (ISSN 2303-5005).
129. Riker, W. H. (1964). *Federalism: Origin, operation, significance*. Boston: Little, Brown
130. Rotte, R. (2004). *The political economy of EMU and the EU Stability Pact*, U.M. Baimbridge & Whyman, P. *Fiscal Federalism and European Economic Integration*, London, Routledge,
131. Sachs, J. and C. Wyplosz, (1986). "The Economic Consequences of President Mitterand", *Economic Policy*, 2, pp. 262-322.
132. Samuelson, P. A., Nordhaus W. D., (2011): *Ekonomija*, 19.izdanje, MATE d.o.o., Zagreb
133. Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*, 3rd edn, (1950) New York: Harper & Row.
134. Stiglitz E. J. (2016). *Evro - kako zajednička valuta ugrožava budućnost Evrope*. Novi Sad: Akademska knjiga
135. Stiglitz E. J. (2004). *Ekonomija javnog sektora*, Ekonomski fakultet, Beograd,
136. Stiglitz, J. E., Rosengard J. K., (2015). *Economics of the public sector*, W.W.Norton & Company, Inc., London
137. Stojanović S. (2005). *Fiskalni federalizam*, Institut za uporedno pravo, Centar za antiratnu akciju, Beograd,
138. Šimović, H. (2005). "Fiskalni federalizam u Europskoj uniji: odnosi fiskalnih

- nadležnosti". *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 55 (2), 449-479.
139. Šimović, H. (2005). Fiskalna politika u Europskoj uniji i Pakt o stabilnosti i rastu, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3
140. Šimović, H. (2005): Fiskalna politika EU i Pakt o stabilnosti i rastu, EF, Zagreb,
141. Šimović, J.; Šimović, H. (2006). Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Zagreb,
142. Tavlas, G. S. (1994). "The Theory of Monetary Integration." *Open Economies Review*, 5.2
143. Tavlas, George S. (1993). "The 'New' Theory of Optimum Currency Areas", *The World Economy*, 16, pp. 663-685.
144. the euro: <http://www.ec.europa.eu/euro>
145. The European Central Bank: <http://www.ecb.eu>
146. The European Commission: <http://www.ec.europa.eu>
147. Thygesen, N. (1999), "Fiscal Institutions in EMU and the Stability Pact." U A.H.
148. Tower, E. and T. Willett, (1976). "The Theory of Optimum Currency Areas and Exchange Rate Flexibility: A More General Framework", *Special Papers in International Economics*, 11, Princeton University.
149. Tresch, Richard W., (2008). *Public Sector Economics*, Palgrave Macmillan, SAD
150. U M. Buti (ed.), *Monetary and Fiscal Policies in EMU: Interactions and Coordination*. Cambridge: Cambridge University Press, 92-145.
151. Varufakis, J., (2016) *Povijest Evropske unije – trpite ono što morate*, Sandorf, Zagreb.
152. Vaubel, R. (1994): The public choice analysis of European integration: A survey. *European Journal of Political Economy*
153. Whitman, M. (1967). "International and Interregional Payments Adjustment: A Synthetic View", *Princeton Studies in International Finance*, No. 19, Princeton
154. Whyman, P. (ed.), *Fiscal Federalism and European Economic Integration*. London: Routledge, 103-118. Working Paper, No. 9072, July.
155. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, godina 3, 2005.
156. Zemanek, H., Belke A., Schnabl G. (2010). "Current Account Balances and Structural Adjustment in the Euro Area." *International Economics and Economic Policy*, 7(1): 3-127. Доступно на: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1593469](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1593469);
157. Билас В. (2005). Конвергенција транзицијских земаља према Европској Унији, *Економски преглед*, бр.56, Загреб
158. Вукмирица, В. и Шпирић Н. (2005). "Економска и монетарна интеграција Европе". Бања Лука: Економски факултет.
159. Европска централна банка (ЕЦБ). 2005. "Indicators of Financial Integration in the Euro Area". <http://www.ecb.int>
160. Кристић, И., Одрживост аранжмана валутног одбора у БиХ. (2007). Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ-ДЕП.
161. Николић, Г. (2011). Анализа степена испуњености мастрихтских критеријума

конвергенције: Србија и земље региона. *Часопис Финансије, за теорију и праксу финансија*. Број 1-6/2011.

162. Поповић, Г. (2012). УТИЦАЈ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ НА КРЕТАЊЕ ЕВРА И ВОДЕЋИХ СВЈЕТСКИХ ВАЛУТА, Нови економист, број 11, Бијељина, стр. 7-14. (ISSN 1840-2313)

163. Поповић, Г. Поповић, Ј. (2011). ИНФЛАЦИЈА И НЕЗАПОСЛЕНОСТ У ЕУ: КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ФИЛИПСОВЕ ЗАКОНОМЈЕРНОСТИ, II Међународна научна конференција "Економија интеграција-изазови и перспективе интеграција земаља југоисточне Европе", Тузла, стр. 111-122. (ISSN 2233-0445)..

164. Поповић, Г. Поповић, Ј. (2011). СТРАТЕГИЈА ЕУ 2020: ПОТВРДА АФИРМАЦИЈЕ И КОНТИНУИТЕТА ДУГОРОЧНИХ РАЗВОЈНИХ ЦИЉЕВА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ, Економски видици, Друштво економиста Београда, стр. 481-493. (ISSN 0354-9135 UDK-33).

165. Поповић, Г. Стојчевић, С. (2014). РЕФЛЕКСИЈЕ ДУЖНИЧКЕ КРИЗЕ ЕВРОЗОНЕ НА ЕКОНОМИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, , ИИ Интернационални научни скуп ЕКОНБИЗ 2014, Универзитет у Источном Сарајеву, Факултет пословне економије Бијељина.

Из претходног текста може се закључити да је кандидат свеобухватно сагледао кључна научна истраживања која су обухваћена истраживачком области, насловом и предметом истраживања ове докторске дисертације.

При томе, евидентно је да се кандидат користио новијом релевантном литературом и доступним научним изворима.

**Избор литературе је одговарајући? ДА**

#### **IV.4 Циљеви истраживања**

У економској науци методологија научног истраживања подразумијева да је циљ научног истраживања уско везан за проблем научног истраживања. Стога циљеви истраживања представљају начине, односно путеве рјешавања одређеног научног проблема. Научни циљ овог истраживања детерминишу спознаје до којих се треба доћи како би се ријешило постављени научни проблем. При томе, нивои спознаја се могу класификовати као: научна описивања, научне класификације, научна открића, научно објашњење и научно предвиђање.

Предмет, проблем и садржај рада ове докторске тезе, као и постављене хипотезе указују на постојање каузалне везе њих и научних циљева истраживања.

У пријави докторске дисертације под насловом **МОНЕТАРНА КОНВЕРГЕНЦИЈА И ФИСКАЛНА СТАБИЛНОСТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ**, кандидат полази од претпоставке несавршености фискалног и монетарног система еврозоне, али и цијеле Европске уније. У томе се апострофирају системски генерисани проблеми и децентрализација фискалног система, односно значајан степен аутономије који су у фискалној сфери задржале земље чланице, као и питање фискалног федерализма као оквирног теоријског модела нове фискалне архитектуре Европске уније и еврозоне.

Садашње стање у фискалној и монетарној сфери у значајној мјери карактерише висока задуженост, прије свега у земљама чланицама еврозоне, што се најбоље може видјети из статистичких података о тзв. критеријумима конвергенције (јавни дуг, буџетски дефицит, каматна стопа, стопа инфлације и др.). Позната је чињеница да су критеријуми који се односе на јавни дуг и дефицит озбиљно нарушени, чак до степена који по неким ауторима угрожава опстанак евра и еврозоне.

У вези са тим питањем значајно мјесто заузима и однос према Пакту о стабилности и расту. Структурне анализе указују на велике диференције, како у одређеним временским периодима, тако и земљама чланицама. Научне анализе ових тенденција траже креативан и захтјеван однос истраживача. Таквим аналитичким приступом, укључујући правилно постављене хипотезе, могуће је доћи до кључних циљева истраживања који нуди одговоре на постављене хипотезе. При томе се издвајају фундаментална питања: јесу ли у Еврозони неопходне брзе фискалне и монетарне реформе, треба ли и како реформисати Пакт и на који начин зауставити тренд дужништва у еврозони и Европској унији, односно треба разријешити кључну дилему о томе требају ли ЕУ и ЕА имплементирати нови, више централизовани фискални и монетарни систем или задржати садашње стање које је за неке исувише децентрализовано?

Као што је речено, постоје теоријски оквири релевантни за овај истраживачки проблем, али и мноштво различитих ставова које је „изњедрила пракса евроинтеграција“. Тако нпр. многи аутори сматрају да постојећи концепт стабилизације фискалне политике у цијелој Унији (а посебно у еврозони) треба фундаментално реформисати. Има и радикалних погледа који се залажу за напуштање постојећег концепта/модела, па чак и за распад еврозоне. Ипак, највећи број званичника Европске уније реално сагледава будуће односе у фискалној и монетарној сфери.

Различити погледи на фундаменталне проблеме у функционисању Уније, највеће свјетске економске регионалне интеграције, утицали су да су фискалне политике Европске уније, еврозоне и земаља чланица данас најактуелнија и најкомплекснија истраживачка тема и

научни циљ. Као што је истакнуто, научи циљ проистиче из истраживачког проблема, што се у овој докторској тези може поставити у слиједећем:

*Колико недовољна централизација фискалне интеграције утиче на мању одрживост јавних финансија и монетарну нестабилност еврозоне?*

*Како се монетарна нестабилност еврозоне рефлектује на макроекономску стабилност већине чланица Европске уније?*

Циљеви истраживања су уско везани за хипотезе, односно, интегрисани су у хипотезе у мјери у којој детерминишу усмјереност хипотезе на доказивање одређеног научног сазнања. Друго, очигледно је да је предмет овог истраживања мултидисциплинаран. Иако у истраживачком опусу припада области међународне економије, у предложеној теми ће бити анализирани проблеми који припадају фискалној и монетарној економији, које су интерактивне и као такве чине окосницу макроекономске стабилности.

Коначно, не треба изоставити ни прагматичне циљеве овог истраживања. Поред неспорне актуелности истраживачке теме и резултата који ће имати теоријски значај, постоје и прагматични циљеви овог истраживања. Њихов резултат се може посматрати двострано.

Прва, међународна димензија је значајна за кориснике (научне раднике, политичаре, друге званичнике) који се баве проблематиком евроинтеграција, а посебно монетарним и фискалним питањима. У том смислу и ажурирана статистичка основа представљаће релевантан научно-стручни фондус за све заинтересоване научне и стручне раднике, и институције.

И друго, посматрано са националног аспекта, истраживање ће имати велики значај јер је ријеч о научно-стручном извору који могу користити појединци и институције у Босни и Херцеговини, као и Републици Српској, које су на путу ка Европској унији, али и више од тога, оне у спољнотрговинској размјени, финансијама и утицају на стопу раста у највећој мјери зависе од Европске уније. Стога су нова истраживања, научна сазнања и стручне систематизације корисне, не само у теоријском, већ и у прагматичном смислу.

**Циљеви истраживања су одговарајући?      ДА**

#### **IV.5 Хипотезе истраживања: главна и помоћне хипотезе**

У пријави ове докторске дисертације постављене су једна главна и три помоћне хипотезе:

##### **Главна Хипотеза**

1. Фискална дезинтеграција (односно, недовољна фискална интеграција) утиче на одрживост јавних финансија и у тим околностима изазива монетарну, па и

макроекономску нестабилност. Уколико жели постићи дугорочну одрживост фискалног и монетарног система, Европска унија, али прије свега еврозона, морају реформисати и поступно стабилизovati фискални и неке функције монетарног система. У супротном, доћи ће до мултипликације проблема који могу угрозити и сам опстанак еврозоне.

#### **Помоћне хипотезе**

2. Већина земаља чланица монетарне уније, односно Еврозоне, послије уласка у монетарну интеграцију углавном не поштује критеријуме конвергенције који се односе на буџетски дефицит и јавни дуг.
3. Земље са највећим буџетским дефицитом и учешћем јавног дуга у БДП принуђене су на већа фискална оптерећења, прије свега у сфери индиректних пореза, укључујући више стопе ПДВ-а (VAT-а). Такве тенденције угрожавају дугорочни раст БДП и нарушавају стабилност еврозоне и евра.
4. Много већи проблем за већину земаља чланица Европске уније представља смањивање учешћа јавног дуга у БДП. Овај показатељ није могуће значајније кориговати у кратком року, а у садашњим макроекономским условима ни у средњем року, па чак ни дугорочно.

**Хипотезе истраживања су јасно дефинисане?**      **ДА**

#### **IV.6 Очекивани резултати хипотезе**

Из постављених хипотеза проистичу резултати истраживања. У том контексту веома је важан временски период у коме се посматра кретање одређених макроекономских појава. Анализираће се дуги рок, али је фокус на период прије избијања кризе у САД и нарочито стање послије њеног „прелијевања“ на тржиште Европске уније. Криза је убрзала процесе иначе генерисане несавршеним уставно-правним устројством те велике регионалне економске интеграције.

Уз већ познате проблеме недовољне фискалне интеграције која има и карактеристика фискалне дезинтеграције, угрожена је средњорочна и дугорочна одрживост јавних финансија Европске уније као и други важни аспекти макроекономске стабилности. Стога еврозона и Европска унија морају стабилизovati своје фискалне и монетарне системе и створити претпоставке за дугорочну одрживост фискалног и монетарног система.

Највећи проблем је обуздавање нараслог јавног дуга који у ЕУ просјеку износи око 90% БДП. Тај циљ је могуће остварити искључиво континуираним смањењем буџетског дефицита. Ово истраживање би требало потврдити да је јавни дуг ЕУ и ЕА изузетно висок, да у новом миленијуму континуирано расте, али да је дошло до убрзаног задуживања послије избијања кризе у САД. Екстраполација вриједности

јавног дуга и дефицита ће потврдити претпоставку да се јавни дуг може радикалније смањити само у веома дугом року.

Остали показатељи конвергенције, као што су стопа инфлације и висина каматних стопа нису озбиљан монетарни и макроекономски проблем.

Истраживање на нивоу националних економија ће показати да је велики проблем за већину чланица Европске уније смањивање учешћа јавног дуга у БДП у односу на испуњавање других критеријума конвергенције. Као и на нивоу Уније овај показатељ није могуће значајније редуковати у средњем, а посебно у кратком року. Јавни дуг је чак уз ригорозне мјере штедње тешко дугорочно редуковати.

Овај резултат истраживања ће потврдити дубину кризе Европске уније и еврозоне, а која проистиче из високе задужености, у чему предњаче неке националне економије. Истраживање би требало потврдити помоћне хипотезе да ЕУ и ЕА морају поступно реформисати фискалне и неке функције монетарног система, или ће се дужнички проблеми и даље мултипликовати; чак ће бити постављено питање опстанка евра и саме еврозоне.

Истраживање ће показати да је већина земаља чланица прије уласка монетарну унију испуњавала критеријуме конвергенције, али их је последице уласка у ову интеграцију углавном нарушавала. Ово се посебно односи на критеријуме конвергенције у вези висине буџетског дефицита и јавног дуга.

Резултати истраживања требају потврдити помоћну хипотезу да чланице Европске уније које имају највећи буџетски дефицит и учешће јавног дуга у БДП у циљу постизања макроекономске равнотеже посежу за повећањем фискалних оптерећења, прије свега индиректних пореза, укључујући ПДВ (VAT).

Сумарни резултати истраживања би требали показати да све наведене тенденције угрожавају стабилност евра и опстанак еврозоне и успоравају економски раст.

У том контексту коначан закључак који проистиче из постављених хипотеза је: Европска унија и еврозона морају провести свеобухватне реформе фискалних и монетарних система, укључујући и ревизију Пакта о стабилности и расту.

Недовољна фискална централизација и проблем фискалног федерализма пресудни су за стабилност евра, будућност и опстанак еврозоне.

Из претходног се може закључити да су хипотезе јасно формулисане, при чему се од очекиваних резултати доказивања (или оповргавања) хипотеза очекује значајан научни допринос.

**Очекивани резултати представљају значајан научни допринос? ДА**

#### IV.7 План рада и временска динамика

Ред. бр.	Временски период	Опис активности и задатака на појединим дијеловима докторске дисертације
1.	01.05–15.09.2017.	Прикупљање података за емпиријски дио докторске дисертације, израда теоријског дијела дисертације.
2.	01.10– 01.12.2017	Обрада података помоћу статистичког софтвера, те извођење одговарајућих закључака на основу обрађених података и добијених резултата.
3.	20.01– 01.10.2018.	Извођење закључака у складу са постављеним хипотезама и теоријским закономјерностима.

План рада и временска динамика су одговарајући? **ДА**

#### IV.8 Метод и узорак истраживања

Основни метод истраживања у економској науци је апстракција. Методом апстракције из анализе искључујемо све што је небитно, тј. анализу фокусирамо на утицај који има достигнути ниво фискалне интеграције на дугорочну одрживост јавних финансија, монетарну и макроекономску стабилност [Иванић, 2010]. На тај начин се методом апстракције долази до модела који одражава тенденцију развоја посматраних појава [Иванић, 2010]. На дефинисани модел примјењује се економска анализа чији је основни задатак успостављање законитости између варијабли од којих је модел сачињен.

Економска анализа је приступ који почиње са скупом претпоставки и тада се логички изводе одређена предвиђања о економском понашању људи, предузећа или привреде (Samuelson и Nordhaus, 2011). Тим поступком врши се анализа односа између економских категорија. Потом се изводе научно релевантне законитости и формирају комплекснији ставови о функционисању економских процеса. Примјеном економске анализе на дефинисани модел дефинише се однос између степена фискалне интеграције Уније и одрживости јавних финансија, али и монетарне, као и макроекономске стабилности.

Методом индукције дефинишу се монетарна конвергенција, јавне финансије, и показатељи монетарне и макроекономске стабилности, а затим се квантитативно мјере и

дефинишу варијабле којима се мјере изабране категорије.

Узорак истраживања чине све земље чланице европске монетарне уније и европске економске уније.

**Метод и узорак су одговарајући?**

ДА

#### IV.9 Мјесто, лабораторија и опрема за експериментални рад

**Услови за експериментални рад су одговарајући?**

ДА

#### IV.10 Методе обраде података

Израда докторске дисертације захтијева комбиновање различитих истраживачких метода, техника и процедура. У овом истраживању аутор ће користити више познатих научних метода и техника. Избор и употреба одговарајуће методе зависи од истраживачке фазе јер свака истраживачка фаза тражи применијену адекватне истраживачке методе или технике. Из приложене пријаве може се уочити да је кандидат коректно идентификовао и дефинисао проблем истраживања, поставио хипотезе и изложио основна научно-теоријска сазнања која се односе тему и научну област истраживања.

Приликом израде докторске дисертације кандидат ће се фокусирати на слиједеће истраживачке фазе:

- истраживање проблема, односно прикупљање података;
- анализу и обраду података;
- тестирање хипотеза;
- доношење закључака и представљање научног доприноса

У фази истраживања проблема и прикупљања података, поред избора релевантних статистичких показатеља, аутор ће користити методе анализе и синтезе, индукције и дедукције, као и друге неопходне истраживачке методе и технике. Уз остале факторе, за избор статистичких података и њихово прикупљање, релевантни су, како варијабле истраживања (независне и зависна/е), тако и временски обухват истраживања конкретне проблема. Ово је посебно значајно због селекције даљих аналитичких процедура, односно, број промјенљивих које су укључене у статистички модел има утицај на избор поступка анализе.

У фази анализе и обраде података аутор ће користити одговарајуће статистичке

методе, а у случају потребе и математичке методе. За доказивање постављених хипотеза могу се користити методе корелационе и регресионе анализе, као и напредније технике и статистичке методе као што је вишеструка анализа ANOVA, а од истраживачких резултата зависиће и употреба додатних математичких метода.

У фази тестирања хипотеза тестираће се модел, компарирати, доказивати или оспоравати постављене хипотезе (како главне, тако и помоћне хипотезе). Ово је једна од кључних фаза истраживања из које ће проистећи закључак о оправданости постављених истраживачких хипотеза, и уопште, предмета истраживања.

Коначно, у фази закључивања и представљања научног доприноса аутор намјерава користити слиједеће методе и технике:

- анализу и синтезу;
- генерализацију и аналогију;
- апстракцију;
- индукцију и дедукцију.

Уколико се укаже потреба, неке методе и технике које ће користити у овој фази, аутор може користити и у претходним истраживачким фазама.

У техничком смислу, обрада података у истраживањима из области економске науке подразумијева слиједеће поступке: припрему података, адаптацију (обраду) података према истраживачкој теми, контролу (провјеру), сређивање и груписање података, класификовање података и коначно њихово предстаљање. И изради докторске дисертације аутор намјерава користити процедуру обраде података која подразумијева примјену претходно наведених поступака.

Ове процедуре су изузетно значајне, прије свега због квалитетне припреме за наставак истраживања, анализе и стицање сазнања које ће предстаљати основу за фазу провјере хипотеза. Генерално, у овом истраживању ће се на основу проведених истраживања уз помоћ статистичких метода извршити: дескриптивна, статистичке и економетријска анализа. На тај начин ће се доћи до оцјене постављених хипотеза и општег закључка о узрочно-последичним везама између степена фискалне интеграције Уније и одрживости јавних финансија, монетарне и макроекономске стабилности. Из предложених метода научне обраде података може се уочити да је кандидат предложио комбиноване, сложене и свеобухватне методе, мјере, поступке и процедуре обраде података, неопходне у изради докторске дисертације.

**Предложене методе су одговарајући?**

**ДА**

## V ЗАКЉУЧАК

Кандидат је подобан	ДА
Тема је подобна	ДА

*Образложење (до 500 карактера):*

Кандидат Драган Петровић завршио је основни студиј и магистрирао на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци. Комисија сматра да је тема аутентична и погодна за оригинална научна истраживања.

Наведене чињенице потврђује подобност предложене докторске тезе и кандидата. На основу позитивне оцјене подобности теме и кандидата,

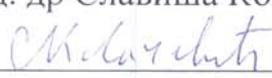
Комисија предлаже Наставно-научном вијећу Економског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да прихвати овај Извјештај и одобри мр Драгану Петровићу израду докторске дисертације **МОНЕТАРНА КОНВЕРГЕНЦИЈА И ФИСКАЛНА СТАБИЛНОСТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ.**

Датум: 03. 05. 2017. године

Проф. др Горан Поповић

  
Предсједник комисије

Доц. др Славиша Ковачевић



Проф. др Радован Ковачевић

